

Виконання ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів:

1. Зазначена в ухвалі слідчого судді, суду особа зобов'язана пред'явити особі, яка зазначена в ухвалі як володілець речей і документів, оригінал ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів та вручити її копію.

2. Особа, яка зазначена в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів як володілець речей або документів, зобов'язана надати тимчасовий доступ до зазначених в ухвалі речей і документів особі, зазначеній у відповідній ухвалі слідчого судді, суду.

3. Особа, яка пред'являє ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів, зобов'язана залишити володільцю речей і документів опис речей і документів, які були вилучені на виконання ухвали слідчого судді, суду.

4. На вимогу володільця особою, яка пред'являє ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів, має бути залишено копію вилучених документів. Копії вилучених документів виготовляються з використанням копіювальної техніки, електронних засобів володільця (за його згодою) або копіювальної техніки, електронних засобів особи, яка пред'являє ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів.

5. У разі невиконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, якій надано право на доступ до речей і документів на підставі ухвали, має право постановити ухвалу про дозвіл на проведення обшуку з метою відшукування та вилучення зазначених речей і документів. У разі якщо дозвіл на проведення обшуку надано за клопотанням сторони захисту, слідчий суддя, суд доручає забезпечення його проведення слідчому, прокурору або органу внутрішніх справ за місцем проведення цих дій. Проведення обшуку здійснюється за участю особи, за клопотанням якої надано дозвіл на його проведення.

Тимчасовий доступ до речей і документів: процесуальний аспект

Шайкова М.А., студент у навчально-наукового інституту права та психології НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Шарай Л. Г.*

Інститут тимчасового доступу до речей і документів є однією з новел Кримінального процесуального кодексу України, хоча і містить досить схожі поняття та процесуальні дії, які були притаманні інституту виїмки, що відігравав значну роль при проведенні досудового розслідування за КПК України в редакції 1960 року.

Проблематика тимчасового доступу до речей і документів як заходу забезпечення кримінального провадження досліджувалася такими

вченими, як А.П. Бущенко, Ю.М. Грошевий, О.М. Гумін, М.П. Климчук, О.І. Коровайко, М.А. Погорецький, В.В. Рожнова, С.М. Смоков, О.Ю. Татаров, Л.Д. Удалова, В.І. Фаринник, В.О. Фінагєєв, С.С. Чернявський, О.Г. Шило та ін. Ними розглянуті питання правової природи тимчасового доступу до речей і документів, його місця у системі заходів забезпечення кримінального провадження, форми тимчасового доступу до речей і документів, особливості тимчасового доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, особливості розгляду клопотань слідчими суддями, проблеми практичної реалізації деяких положень Глави 15 КПК.

Тимчасовий доступ до речей і документів – це захід забезпечення кримінального провадження, що полягає у зобов'язанні особи, у володінні якої знаходяться речі і документи, надати стороні кримінального провадження можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та, у разі прийняття відповідного рішення слідчим суддею, судом, вилучити їх (здійснити їх виїмку).

Законодавцем встановлено, що дозвіл на тимчасовий доступ до речей і документів може бути надано виключно на підставі ухвали слідчого судді і відображення в кримінальному процесуальному законі відповідної норми зумовлено тим, що тимчасовий доступ до речей і документів обмежує як суспільні, так і приватні права особи, оскільки документи можуть торкатися як суспільного, так і приватного її життя, знаходитися у неї вдома і на роботі чи в іншому місті, і їх навіть тимчасове вилучення або зняття з них копій може привести до розголошення як суспільного так і приватного життя особи, а в подальшому – негативно вплинути на її особисті та суспільні стосунки.

Судова практика свідчить про те, що з клопотаннями про надання дозволу на тимчасовий доступ до речей і документів як правило звертається сторона кримінального провадження з боку обвинувачення, а саме, слідчі та прокурори, в той час, як випадки звернення до слідчих суддів з такими клопотаннями сторони кримінального провадження з боку захисту, перш за все це стосується захисників підозрюваних, є поодинокими.

Проведеним узагальненням встановлено, що звертаючись до слідчих суддів з клопотаннями про тимчасовий доступ до речей і документів, слідчі та прокурори не завжди дотримуються вимог ч. 6 ст. 132, ст. 160 КПК України.

Так, найрозповсюдженішими порушеннями, які допускаються слідчими та прокурорами є не долучення до клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів належним чином засвідченої копії витягу з ЄРДР щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання; не зазначення в клопотанні правової кваліфікації кримінального правопорушення, а лише вказівка на статтю (частину

статті) КК України; відсутність повних та конкретних відомостей про речі і документи, тимчасовий доступ до яких планується отримати.

Крім того, в більшості випадків слідчі та прокурори формально ставляться до вимог кримінального процесуального закону в частині необхідності обґрунтування вищевказаних обставин і лише обмежуються констатацією в клопотанні наявності таких обставин, жодним чином не розкриваючи їх, а тим паче не доводячи.

Саме встановлення слідчими суддями під час розгляду клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів недоведеності слідчими та прокурорами вищевказаних обставин, є основними підставами відмов у задоволенні клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів.

Особливу увагу слід приділити проблемним питанням, пов'язаним з розглядом клопотань про тимчасовий доступ до документів, які містять охоронювану законом таємницю, оскільки, як свідчить судова практика, такі документи є найпоширенішими, з клопотаннями про тимчасовий доступ до яких звертаються слідчі та прокурори.

При розгляді таких клопотань слідчі судді в досить часто стикаються з проблемою недоведення слідчими та прокурорами можливості використання як доказів відомостей, що містяться в цих документах, а також, в переважній більшості, з проблемою взагалі незазначення в клопотанні неможливості іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих документів, не кажучи вже про обов'язок слідчого та прокурора довести таку неможливість.

В переважній більшості на розгляд слідчих суддів надходять клопотання про тимчасовий доступ до документів з інформацією, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій, про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалості, маршрутів передавання тощо.

При розгляді таких клопотань, крім вищезазначених підстав відмови в їх задоволенні, досить часто мають місце випадки коли в клопотаннях відсутнє посилання, з поданням відповідних доказів, на підтвердження належності телефонного номеру оператора певній особі, пов'язаній з кримінальним провадженням; належності номеру IMEI, вказаному у клопотанні, певному мобільному телефону; зв'язку між номером абонента або IMEI певного телефону та обставинами кримінального правопорушення.

Враховуючи специфіку такої інформації, існує проблема, пов'язана з необхідністю визначення однакової практики в частині механізму вилучення матеріальних носіїв інформації.

При цьому, є проблемним питання доведення обставин, якими обґрунтовується необхідність надання тимчасового доступу до документів, які містять інформацію, котра знаходиться у операторів мобільного зв'язку, оскільки досить часто мають місце випадки коли слідчі або прокурори в клопотаннях посилаються на дані оперативно –

розшукових справ (зокрема, щодо приналежності абонентського номеру, причетності певних осіб до вчинення кримінального правопорушення), які є секретними та відповідно до клопотань не додаються, а доступу до секретної інформації судді як правило не мають.

Одним із спірних питань, які виникають при розгляді клопотань даної категорії, є питання пов'язане з розглядом клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів, які вже були вилучені в ході проведення обшуку, проведеного в рамках цього ж кримінального провадження, а можливо і іншого кримінального провадження.

Як відомо, законодавцем не визначений конкретний строк для розгляду клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів.

Підсумовуючи вищевикладене, слід відзначити неоднозначну судову практику розгляду слідчими суддями клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів та наявність спірних та проблемних питань, які виникають як при розгляді клопотань даної категорії, так і під час виконання ухвал, якими такі клопотання були задоволені, а тому, з метою усунення не врегульованих КПК України питань, вдосконалення норм кримінального процесуального закону, застосування яких на практиці викликає певні проблеми, однакового застосування слідчими суддями норм КПК України, недопущення помилок в судовій практиці під час розгляду клопотань даної категорії, пропонується проводити обговорення на робочих нарадах проблемних питань з прийняттям конструктивних позицій і доведенням їх до суддів судів першої інстанції.

Презумпція невинуватості в кримінальному процесі

Мегега М.М., студент навчального-наукового інституту права та психології НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Строков І.В.*

Презумпція невинності є одним з основних принципів правосуддя відповідно до якого особа вважається невинною, поки його провина не буде доведена у встановленому законом порядку. В основі цього принципу лежить загальна і широко визнана норма моралі, згідно з якою кожна людина повинна передбачатися добропорядним, поки інше не буде доведено.»

Презумпція невинуватості - об'єктивне правове положення. Це вимога закону, звернена до всіх громадян, посадових осіб, державних і громадських організацій, до суспільної думки в цілому. У процесуальному значенні презумпцію невинуватості необхідно розглядати як вимогу, що визначає правове положення учасників кримінального судочинства, і насамперед підозрюваного,